

Algemene Directie
Professor Holwerdalaan 52
2672 LD Naaldwijk
Postbus 180
2670 AD Naaldwijk

T (0174) 62 18 55
E adir@isw.info
I www.isw.info

Jaarverslag 2017

Zoek meer verbinding met de omgeving

Naaldwijk, 28 juni 2018

Geachte mevrouw, mijnheer,

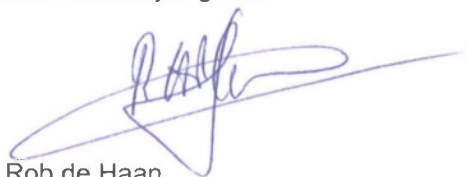
Met veel plezier stuur ik u het Jaarverslag 2017 van de Interconfessionele Scholengroep Westland (ISW) toe. Het jaar 2017 stond voor ons in het teken van 'Zoek meer verbinding met de omgeving'. Deze stap was al in gang gezet maar krijgt inmiddels meer structureel vorm in ISW onderneemt.

In dit jaarverslag blikken we terug en kijken we vooruit. Met de verhalen vertellen we u de onderwijskundige ontwikkeling van onze scholen. Zij geven aan welke aspecten het afgelopen jaar in het bijzonder aandacht kregen. Verder bevat dit jaarverslag ook de financiële verantwoording van 2017.

Ook in 2018 zullen we ons blijven ontwikkelen en gaan wij samen met het Westlandse bedrijfsleven aan de slag om jongeren te binden aan deze dynamische regio. Onder de titel ISW onderneemt en Westland leert gaan we die verbinding met de omgeving leggen, onder andere door het oprichten van een kenniscentrum en het in beeld brengen van onze ISW Alumni.

Ik wens u veel leesplezier.

Met vriendelijke groet,

Rob de Haan
Waarnemend regiodirecteur ISW

Jaarverslag

2017

Voorwoord

Op 1 juni 2017 verscheen een voor ons belangrijk rapport: het rapport Glashelder van de Commissie Governance ISW. Hoogleraren Roel in 't Veld en Theo Camps deden onderzoek naar de optimale governance voor de scholen van ISW. Een van de aanbevelingen in het rapport was glashelder: zoek meer verbinding met de omgeving. Die aanbeveling was al in gang gezet, maar krijgt inmiddels meer structureel vorm in ISW onderneemt.

Het onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat ISW onderdeel blijft van de stichting Lucas Onderwijs. Met dit besluit hebben wij in 2017 een streep gezet onder de discussie over dit onderwerp en trekken we binnen de stichting weer gezamenlijk en met de gezichten naar elkaar op. Vanaf nu richten wij ons op de aanbevelingen uit het rapport Glashelder. Eén daarvan krijgt op dit moment concreet vorm.

Jongeren binden

Het Westlandse bedrijfsleven vraagt ons om de handen ineen te slaan. Ondernemers voorzien op termijn een ernstig tekort aan zowel praktisch geschoolde vakmensen als hoger opgeleiden. Zij willen samen met ons werken aan manieren om jongeren te binden aan deze dynamische streek. Die uitdaging pakken we graag op. ISW Vakcollege Hoge Woerd is binnen onze scholengroep een mooi en inspirerend voorbeeld: deze locatie heeft convenanten afgesloten met ruim honderd Westlandse bedrijven. Een formule die zowel voor de school als voor de betrokken bedrijven, zeer interessant is.

Op vier manieren

Onder de titel ISW onderneemt gaan we nu ook op onze andere scholen die verbinding met de omgeving leggen. Dat doen we op vier manieren.

- Op de eerste plaats gaan we leerlingen en medewerkers interesseren in en informeren over wat er in deze streek gebeurt. We laten zien hoe de glastuinbouw in elkaar zit, wat er allemaal bij komt kijken en dat het allang geen sector meer is voor alleen mensen met groene vingers.
- We gaan veel meer lesgeven met 'de ramen open'. Met andere woorden: meer gebruikmaken van voorbeelden uit de praktijk en het Westlandse bedrijfsleven naar binnen brengen door gastlessen of bedrijfsbezoeken te organiseren.
- Leerlingen die meer willen, bieden we extra mogelijkheden. Bijvoorbeeld in de vorm van masterclasses, challenges en bijzondere keuzevakken.
- We gaan een databank van oud-leerlingen aanleggen. Deze alumni willen wij graag aan onze school (ver)binden omdat zij een belangrijke brug kunnen zijn tussen onderwijs en bedrijfsleven.

Kenniscentrum oprichten

De eerste stappen zijn inmiddels gezet en op projectmatige basis hebben we in 2017 al verschillende mooie resultaten geboekt. Om ISW onderneemt structureel vorm te geven, willen we voor eind 2018 een kenniscentrum oprichten. Dit centrum krijgt als het ware de rol van makelaar en gaat matches maken tussen onderwijs en bedrijfsleven. Zo kunnen wij als ISW eenduidig en professioneel naar buiten treden en komt er een einde aan de situatie dat bedrijven en organisaties soms door meerdere locaties afzonderlijk worden benaderd voor bijvoorbeeld een gastles, bedrijfsbezoek of stagemogelijkheid.

Ondernemerszin tot bloei brengen

Met ISW onderneemt! willen wij ons meer dan ooit profileren als dé Westlandse scholengroep voor Westlandse leerlingen. We maken de vmbo leerling en de HAVO/VWO leerling in onze regio bij hun profielkeuze graag bewust van de dynamische omgeving waarin zij wonen en van de unieke toekomstmogelijkheden die er liggen. De ondernemerszin zit hier in het dna en die willen wij bij ISW optimaal tot bloei brengen. Daarvoor hebben we in 2017 een aantal belangrijke stappen gezet en nu is het een kwestie van doorpakken. Want daadkracht en lef tonen: ook dat is typisch Westlands!

Rob de Haan,

waarnemend regiodirecteur ISW

Cijfers 2017

Slagingspercentage

Gasthuislaan

	SE	CE	% geslaagd
Havo	6,4	6,5	92,6
Vwo	6,7	6,4	85,6

Aantal leerlingen	Gasthuislaan	827
	Madeweg	184
Aantal medewerkers	Gasthuislaan	96
	Madeweg	8

Verzuimpercentage	Gasthuislaan/Madeweg	
	2017	4,9%

Gasthuislaan:

Alle leerlingen straks onder één dak

Op ISW Gasthuislaan kunnen leerlingen terecht voor de opleidingen havo, vwo en gymnasium/vwo-plus. In het schooljaar 2017/2018 maakt deze locatie nog gebruik van een dependance in Monster (Madeweg). Vanaf september 2018 zitten alle opleidingen en leerjaren op de Gasthuislaan onder één dak.

"Docenten en leerlingen hebben zich heel flexibel o gesteld tijdens de verbouwing. Complimenten daarvoor!"

Anko Goudswaard, locatiedirecteur

In september 2017 is begonnen met de verbouw en nieuwbouw van het schoolgebouw aan de Gasthuislaan in 's-Gravenzande. Het gebouw krijgt twaalf extra lokalen, een nieuwe aula en nieuwe docentenwerkplekken. Inmiddels is de ergste overlast voorbij en kijkt iedereen uit naar de oplevering van het vernieuwde schoolgebouw, die gepland staat voor augustus 2018.

4M-model

In een moderne school past een moderne onderwijsmethode. In 2017 heeft ISW Gasthuislaan een begin gemaakt met het gesprek over onderwijs aan de hand van het 4M-model. Deze nieuwe methode wordt met ingang van 2019/2020 ingevoerd in de leerjaren 1 en 4. In dit model zijn alle lessen onder te brengen in vier categorieën: monolessen (reguliere instructielessen), multilessen (bijvoorbeeld vakoverschrijdende projecten, gastdocenten), maatwerklessen (leerling bepaalt zelf wat hij doet, bijvoorbeeld een achterstand

wegwerken of werken aan talent) en mentorlessen (coachingsgesprekken met leerling). Het doel van het 4M-model is leerlingen actiever maken en meer maatwerk bieden.

"Het 4M-model past veel beter bij de huidige maatschappij."

Arjo Drost, adjunct-directeur

Extra masterclasses

Voor leerlingen van groep 8 van de basisschool organiseert ISW Gasthuislaan al een paar jaar op rij masterclasses om kennis te maken met vwo-plus en gymnasium. In 2017 kwamen daar drie extra masterclasses bij: Chinees, programmeren en wiskunde. In totaal schreven ruim 120 basisschoolleerlingen zich in voor deze activiteit. De enthousiaste reacties zijn voldoende aanleiding om hier volgend jaar een vervolg aan te geven.

Pilot Huiswerkklas

In 2017 is er voor de leerjaren 1 en 2 een pilot gestart met de Huiswerkklas. Hier kunnen leerlingen op maandag- of donderdagmiddag onder toezicht hun huiswerk komen maken. De eerste periode deden 30 leerlingen mee, de tweede periode slechts vijf. Ondanks die teruglopende belangstelling is ISW Gasthuislaan wel van plan om de Huiswerkklas na de pilotperiode voort te zetten. Na de evalueeratie wordt beslist of ook hogere klassen kunnen deelnemen.

Examentrainingen

Eindexamenleerlingen konden in 2017 voor het eerst meedoen aan speciale examentrainingen. Voor ieder vak zijn er één of meer workshopachtige modules georganiseerd, waaraan maximaal 20 leerlingen kunnen deelnemen. Tijdens deze trainingen draait het

niet alleen om het oefenen van de eindexamenstof, maar wordt de lesstof vooral op een andere manier aangeboden. De belangstelling voor de modules was bijzonder groot en om teleurstelling te voorkomen, is het aantal trainingen uitgebreid. Na de succesvolle start in 2017 krijgt de examentraining in 2018 een vervolg.

"Het is belangrijk dat de examentrainingen facultatief zijn, zodat leerlingen zelf de accenten kunnen aanbrengen in hun voorbereiding."

Tineke van der Toorn, teamleider 4, 5 en 6 vwo

Leerling in Beeld

In navolging van andere ISW-locaties heeft Gasthuislaan in 2017 de methode Leerling in Beeld geïntroduceerd. Hierbij bespreken de mentoren en teamleiders iedere vier à vijf weken alle leerlingen. Zij kijken onder meer naar verzuim, behaalde cijfers en sociaal-emotionele aspecten. Voordeel van deze methodiek is dat eventuele problemen snel gesignaleerd en opgepakt kunnen worden en dat er geen leerlingen 'onder de radar blijven'. Leerling in Beeld werd in 2017 alleen in leerjaar 1 gebruikt en wordt met ingang van 2018/2019 uitgebreid naar leerjaar 2.

Projectdagen

Om de motivatie van leerlingen een extra boost te geven, zijn er in 2017 twee projectdagen georganiseerd. Tijdens deze dagen gingen leerlingen uit havo 2 in spelvorm aan de slag met onderwerpen als samenwerken, wetenschap, emotieregulatie en kunst en techniek. Hoewel leerlingen en docenten het nut van de activiteiten verschillend hebben ervaren, waren de reacties positief. Vooral het werken aan een opdracht in een zekere mate van vrijheid werd als prettig ervaren. De projectdagen krijgen daarom in 2018/2019 een vervolg en worden dan uitgebreid naar leerjaar 3.

Slagingspercentage

Hoge Woerd

	SE	CE	% geslaagd
bl	6,7	6,9	98,8
kl	6,7	6,5	96,6

Aantal leerlingen	416
Aantal medewerkers	59

Verzuimpercentage	2017	3,4%
-------------------	------	------

Vakcollege Hoge Woerd: Eerste examenjaar van het nieuwe VMBO

Op ISW Vakcollege Hoge Woerd in Naaldwijk volgen leerlingen de laatste twee jaar van het Vakcollege (vmbo bl en kl, ook met lwoo). Zij kiezen hier uit vier profielen en per profiel nog eens uit een breed aanbod aan keuzevakken. Zo biedt het Vakcollege echt maatwerk en kan de leerling de opleiding goed afstemmen op zijn interesses en toekomstplannen.

“Hoewel het organisatorisch niet altijd eenvoudig is, bieden wij onze leerlingen de mogelijkheid om echt een opleiding op maat samen te stellen.”

Johan Lievaart, locatiedirecteur

Verplichte modules en keuzevakken

Binnen het gekozen profiel volgt een leerling vier verplichte modules en kiest hij minimaal vier keuzevakken. Per profiel kan er bij ISW Vakcollege Hoge Woerd gekozen worden uit wel acht of negen keuzevakken. Binnen Z&W zijn dat vakken als haar- en huidverzorging en mode & design, bij E&O bijvoorbeeld marketing en webshop, bij BWI schilderen of interieurontwerp en bij PIE bijvoorbeeld duurzame energie en fietstechniek. Naast deze beroepsgerichte keuzevakken kunnen de leerlingen extra keuzevakken volgen die voor alle profielen beschikbaar zijn: ondernemen en sport & bewegen. Leerlingen die het PIE-profiel kiezen, kunnen bovendien ook nog als keuzevak het NIL-lasdiploma halen.

Organisatorische uitdagingen

Door het ruime aanbod aan keuzevakken, kunnen leerlingen hun opleiding op maat samenstellen. Dat is niet alleen prettig voor de leerlingen, maar wordt ook zeer gewaardeerd door het bedrijfsleven. Die maximale keuzevrijheid voor leerlingen brengt wel flink wat organisatorische uitdagingen met zich mee voor de school en de docenten. In 2017 zijn er dan ook flinke inspanningen verricht om de organisatie rond te krijgen. Daarnaast is er veel geïnvesteerd in nieuwe lesmethodes, inventaris en training en scholing van docenten.

Eerste examenjaar

Leerjaar 2017/2018 is het eerste examenjaar na de vernieuwingsslag binnen het VMBO. Een landelijke evaluatie moet duidelijk maken of de vernieuwing het beoogde resultaat heeft en hoe de aansluiting op het MBO uitpakt. Ook binnen ISW Vakcollege Hoge Woerd zelf vindt een interne evaluatie plaats. Naar verwachting wordt vastgehouden aan de gekozen koers en houden leerlingen ook in de toekomst de mogelijkheid om te kiezen uit een breed aanbod aan keuzevakken.

Gastlessen en stageplaatsen

ISW Vakcollege Hoge Woerd heeft met ruim 100 bedrijven in de regio een samenwerkingsovereenkomst gesloten. De betrokken ondernemers dachten ook in 2017 weer mee over het onderwijsprogramma, gaven gastlessen en zorgden voor stageplaatsen. Met deze band tussen school en ondernemers is ISW Vakcollege Hoge Woerd binnen de ISW scholengroep een voorbeeld voor samenwerking en verbinding met het bedrijfsleven.

Nieuwe opleiding Mechatronica

Om de doorstroming naar het MBO te bevorderen, werkt ISW Vakcollege Hoge Woerd nauw samen met MBO Westland. In 2017 is MBO Westland – op verzoek van het Westlandse bedrijfsleven – gestart met de opleiding Mechatronica. Docenten van ISW Vakcollege Hoge Woerd hebben meegedacht over de invulling daarvan. Bovendien wordt een deel van de basisopleiding door een eigen vakdocent gegeven in het metaallokaal van de locatie Hoge Woerd.

Veel samenwerking

MBO Westland, een samenwerkingsverband van Lentiz onderwijsgroep, ROC Albeda en ROC Mondriaan, is voor ISW Vakcollege Hoge Woerd een belangrijke gesprekspartner. Daarnaast zijn er ook goede contacten met Albeda en Zadkine. Met deze MBO-scholen én met andere VMBO-scholen werkt Vakcollege Hoge Woerd samen aan het onderdeel LOB (Loopbaanoriëntatie en begeleiding). In 2017 hebben decanen veelvuldig met elkaar gesproken over de invulling van dit onderdeel in het vernieuwde VMBO.

Slagingspercentage

Hoogeland

	SE	CE	% geslaagd
mavo	6,8	6,5	94,5
havo	6,4	6,5	90,9
vwo	6,6	6,4	89,0

Aantal leerlingen	1795
Aantal medewerkers	179

Verzuimpercentage	2017	2,4%
-------------------	------	------

Hoogeland

Stapsgewijze introductie van RTTI

ISW Hoogeland biedt een breed aanbod aan onderwijsmogelijkheden. Leerlingen kunnen kiezen voor mavo, mavo/havo, havo, havo/vwo, vwo, vwoCambridge, vwoMAX en Technasium. In 2017 is Hoogeland in alle klassen en op alle niveaus begonnen met de introductie van RTTI, een andere manier van toetsen en lesgeven.

De afkorting RTTI staat voor Reproductie, Toepassingsgericht 1, Toepassingsgericht 2 en Inzicht. Vanaf 2017/2018 nemen alle docenten op ISW Hoogeland jaarlijks drie toetsen per klas af, om inzicht te krijgen in waar een leerling staat. Reproductievragen zijn puur gericht op het reproduceren van de lesstof/de theorie. Toepassingsgericht 1 maakt duidelijk of een leerling de kennis kan toepassen. Toepassingsgericht 2 gaat een stapje verder: dan moet blijken of een leerling de kennis kan gebruiken voor een nieuwe, onbekende situatie. Bij Inzichtvragen moet een leerling zelf een manier bedenken om een probleemstelling op te lossen.

“RTTI vraagt veel extra werk van docenten, maar we geloven beslist in de meerwaarde ervan.”

Martijn Verweij, adjunct-directeur

Waardevolle informatie

Met deze nieuwe manier van werken, kunnen docenten inzichtelijk maken aan welke ondersteuning een leerling behoefte heeft. Scoort een leerling slecht op reproduceren, dan kan dit betekenen dat hij niet leert of verkeerd leert. Gaat het bijvoorbeeld mis bij Toepassingsgericht 2, dan kan dit een aanwijzing zijn dat dit niveau te hoog is voor de leerling, maar het kan ook wijzen op een gebrek aan zelfvertrouwen. Met RTTI wordt veel waardevolle informatie verzameld, die vervolgens gebruikt gaat worden om het onderwijs verder te verbeteren.

Pilot met iPads en Chromebooks

2017/2018 was het derde jaar van de pilot met tablets in de klas. Door ernstige problemen met de wifi werd 2017 voor deze pilot echter een verloren jaar. Inmiddels zijn de problemen met het draadloze internet opgelost en is er een nieuwe implementatiebegeleider aangesteld. Een nieuwe pilot moet uitwijzen of het gebruik van tablets verder opgeschaald kan worden. In deze proef werken één mavo/havo-klas en één vwo-klas met iPads en één havo/vwo-klas met Chromebooks. De potentiële meerwaarde van het gebruik van tablets in de klas is inmiddels wel duidelijk geworden. Het is nu vooral nog de vraag in welk tempo deze manier van lesgeven ingevoerd kan worden.

Young Solar Challenge

ISW Hoogeland beschikt over een uniek Technolab. In deze werkplaats kunnen leerlingen sinds 2015 kennismaken met nieuwe technologieën, zoals 3D-printen en lasersnijden. Sinds begin 2017 wordt het Technolab ook gebruikt door studenten van de TU Delft. In ruil daarvoor begeleiden zij leerlingen in het Technolab. Een van de activiteiten waarbij TU-studenten leerlingen ondersteunen, is de Young Solar Challenge. Zo'n tien leerlingen (vanuit mavo, havo en vwo) bouwen samen aan een zonneboot. Hiermee doen zij in 2018 mee aan vier races in de strijd om de titel Nederlands Kampioen Young Solar 2018. Een groot aantal lokale bedrijven heeft zich als sponsor aan dit ISW-team verbonden.

Aandacht voor techniek

ISW Hoogeland is een officiële Bèta Challenge School en een Technasium. Het Bèta Challenge Programma is bestemd voor mavoleerlingen en het Technasium richt zich op havo- en vwo-leerlingen. Alle eerstejaars leerlingen (mavo, havo en vwo) maken kennis met technologie. Mavo-leerlingen in het vak Technologie en Toepassing en havo- en vwo-leerlingen in het vak Onderzoeken en Ontwerpen.

Verkort MBO

Mavo-leerlingen die eindexamen doen in Technologie en Toepassing, kunnen daarna (onder bepaalde voorwaarden) op een aantal richtingen van het MBO in klas 2 instromen. Hiervoor heeft ISW Hoogeland in 2017 samen met het Christelijk Lyceum Delft (CLD) een convenant gesloten met Mondriaan en Wellant. Daarmee zijn CLD en ISW Hoogeland de enige scholen in Nederland die deze verkorte route mogelijk maken. Bij de aanmelding van leerlingen voor 2018/2019 bleek daarvoor veel belangstelling te zijn.

Slagingspercentage

Irenestraat

	SE	CE	% geslaagd
mavo	6,4	6,5	87,8

Aantal leerlingen	407
Aantal medewerkers	40

Verzuimpercentage	2017	3,1%
-------------------	------	------

Irenestraat

Gepersonaliseerd leren als speerpunt

Op ISW Irenestraat in Poeldijk kunnen leerlingen drie soorten onderwijs volgen: Vakcollege, mavo en mavo/havo. Leerlingen met een mavo- of mavo/havo-advies kunnen hier kiezen voor gepersonaliseerd leren en zo op hun eigen manier, tempo en niveau aan de lesstof werken. In 2017 was er veel aandacht voor deze betrekkelijk nieuwe vorm van onderwijs.

Op initiatief van gemeente Westland is er een programma gestart om verbinding te zoeken tussen primair en voortgezet onderwijs. Doel hiervan is de doorgaande leerlijn te borgen. ISW Irenestraat is in dat kader samen met twee Poeldijkse basisscholen begonnen

aan een project om gepersonaliseerd leren (GPL) in die doorgaande leerlijn toe te passen.

“Gepersonaliseerd leren is nog lang niet uitontwikkeld. Dat duurt nog jaren.”

Erwin Monteny, leerlingencoördinator

Kenmerken GPL

Naar verwachting gaat het project in totaal vier jaar duren. Het eerste jaar (2017/2018) stond vooral in het teken van elkaar informeren. In verschillende gesprekken hebben vertegenwoordigers van ISW Irenestraat en de twee basisscholen met elkaar gekeken wat er onder de noemer ‘gepersonaliseerd leren’ plaatsvindt. In een volgende fase gaan zij benoemen aan welke drie of vier kenmerken GPL moet voldoen. In september wordt het eerste projectjaar afgesloten met een studiemiddag voor docenten van primair en voortgezet onderwijs. In de volgende projectjaren werken de participerende scholen aan het verder ontwikkelen van hun eigen vorm van GPL, maar wel op basis van de gezamenlijk geformuleerde kenmerken.

Soepele overgang

Wanneer leerlingen ook op de basisschool al kennismaken met een vorm van GPL, zal de overgang van primair naar voortgezet onderwijs nog soepeler verlopen. Zij raken er dan al op jonge leeftijd aan gewend om hun eigen route in hun eigen tempo te bewandelen. De duidelijke ‘knip’ tussen basisschool en voortgezet onderwijs zal in dat ideaalplaatje op termijn veel minder merkbaar zijn.

Vier GPL-klassen

De belangstelling van ISW Irenestraat voor GPL wordt gevoed door de positieve ervaringen die de school zelf heeft. In 2015 is gestart

met deze mogelijkheid voor de mavo/havo-klas en vanaf 2017/2018 kunnen ook mavo-leerlingen hiervoor kiezen. In 2017 waren er in totaal vier GPL-classes. Leerlingen, ouders en docenten zijn erg enthousiast over deze aanpak, waarbij de leerling een programma volgt dat speciaal op maat is gemaakt. Tijdens coachingsgesprekken (15 minuten per week) helpt een mentor de leerling bij het proces van leren en plannen, waardoor zijn zelfstandigheid flink toeneemt.

Goed alternatief

Dat de aanpak werkt, blijkt onder meer uit het feit dat de uitstroom van leerlingen vanuit de mavo/havo-klas naar havo fors gestegen is. Een ander mooi pluspunt is dat er hiermee een goed alternatief is voor brugklassers met KL/mavo-advies die voldoende theoretisch zijn ingesteld en voor wie het Vakcollege dus te praktisch is. Met GPL krijgen deze leerlingen twee jaar de tijd om te ontdekken wat hun werkelijke niveau is.

Champions League

2017 was op ISW Irenestraat ook het jaar waarin de voetbalklas van start ging. Hier krijgen mavo-leerlingen wekelijks twee keer twee uur voetbaltraining van een gediplomeerde voetbaltrainer. Op de dinsdag spelen ze grote partijen en op donderdag veelal kleine partijtjes en verschillende afwerkvormen. Is de Champions League op tv geweest, dan wordt op donderdag een eigen competitie gespeeld. Met partijtjes, afwerkvormen en technieken kunnen de leerlingen punten scoren en de winnaar ontvangt na de echte Champions League finale een grote wisselbeker.

"We zijn met de voetbalklas naar Sparta – NAC geweest. Geweldig natuurlijk."

Reinier van Mierlo, docent Lichamelijke Opvoeding

Eerste- en tweedejaars

De eerste voetbalklas telde 14 leerlingen. De reacties zijn zeer positief en alle leerlingen gaan in het tweede jaar door in deze unieke klas. Daar zal de voetbaltraining op eenzelfde manier worden ingericht als in het eerste jaar. Volgend jaar start er ook weer een voetbalklas voor brugklassers. Daarvoor hebben zich inmiddels 16 leerlingen aangemeld.

"Uniek om inhoudelijk zo nauw samen te werken met de Poeldijkse basisscholen."

Bert van Straten, locatiedirecteur

Slagingspercentage

Lage Woerd

	Pro diploma	Pro certificaat
Praktijkonderwijs	15 leerlingen	9 leerlingen

% geslaagd	100%	
------------	------	--

Aantal leerlingen	309	
Aantal medewerkers	48	

Verzuimpercentage	2017	5,8%
-------------------	------	------

Lage Woerd

Differentiëren om talenten optimaal te benutten

Op ISW Lage Woerd kunnen leerlingen terecht voor drie soorten onderwijs: Praktijkonderwijs en onderbouw Vakcollege (vmbo bl en kl) mét en zonder leerwegondersteuning. Om de individuele talenten van leerlingen nog beter te benutten, is in 2017 gewerkt aan een nieuw concept en wordt vanaf leerjaar 2018/2019 gestart met PrO-plus en PrO-basis.

Het Praktijkonderwijs op ISW Lage Woerd is erop gericht om leerlingen op te leiden tot zelfstandige, actieve en volwaardige deelnemers aan de maatschappij. Bij het verlaten van de school moeten zij over voldoende kennis en vaardigheden beschikken op het gebied van werken, wonen, burgerschap en vrije tijdsbesteding. Om de talenten van leerlingen optimaal te benutten, is er de laatste jaren veel aandacht geweest voor differentiatie. In 2017 is in dat kader besloten om twee onderwijslijnen te ontwikkelen: PrO-plus en PrO-basis.

Opstromen in plaats van afstromen

Wanneer er voorheen twijfels waren of een leerling geschikt is voor Praktijkonderwijs of VMBO, werd hem of haar vaak een kans gegund op het VMBO. Lukte het daar niet, dan maakte de leerling de overstap naar het Praktijkonderwijs. Nadeel van dit 'afstromen', is dat leerlingen in veel gevallen gedemotiveerd raakten. Opstromen – dus beginnen op Praktijkonderwijs en doorstromen naar het VMBO – was niet mogelijk. Leerlingen in het Praktijkonderwijs volgen namelijk andere vakken en ontwikkelen andere vaardigheden, waardoor de opleidingen niet op elkaar aansluiten.

“Met PrO-basis en PrO-plus kunnen we nog meer maatwerk leveren en het maximale uit een leerling halen.”

Anja de Bruin, teamleider Praktijkonderwijs

PrO-plus en PrO-basis

Vanaf leerjaar 2018/2019 maakt ISW Lage Woerd onderscheid tussen PrO-plus en PrO-basis. In de onderwijslijn PrO-basis ligt de nadruk vooral op praktijklessen en het aanleren van werknemersvaardigheden. Deze richting is daarmee geschikt voor leerlingen met een duidelijk praktijkonderwijsprofiel en met de verwachting dat zij uitstromen naar reguliere of begeleide arbeid. De plusklassen zijn bedoeld voor leerlingen van wie nog niet duidelijk is of VMBO haalbaar is. De plus-leerlingen krijgen extra theorievakken op het gebied van begrijpend lezen, taalverzorging, rekenen en studievoordigheden. Vervolgens wordt in mei de balans opgemaakt en kunnen leerlingen in leerjaar 2 doorstromen naar klas 1 van het Vakcollege of naar klas 2 van PrO-plus.

Bordsessies voor docenten en management

De teams van Praktijkonderwijs en Vakcollege van ISW Lage Woerd werken al een aantal jaar met de leerKRACHT-aanpak. Deze manier van werken heeft als doel de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en het werkplezier van docenten te verhogen. In zogenaamde bordsessies formuleren docenten verbeterdoelen en acties, ze kijken bij elkaar in de les en ontwikkelen en bereiden gezamenlijk lessen voor. In 2017 is de leerKRACHT-aanpak niet alleen toegepast op bordsessies voor docenten, maar zijn doelen en acties ook geformuleerd voor het management.

Concrete doelen, kleine stappen

Kenmerkend voor leerKRACHT is dat doelen niet – zoals voorheen gebruikelijk was – voor een heel leerjaar worden vastgesteld, maar voor periodes van acht weken. Voordeel van deze aanpak is dat de doelstellingen kleiner en concreter zijn en daardoor eenvoudiger te behalen. Zo is in 2017 invulling gegeven aan het doel om leerlingen met kortdurende projecten extra uit te dagen en het doel om bij elke theorieles een actieve werkvorm aan te bieden.

Luisteren naar leerlingen

Bij een leerKRACHT-school hebben leerlingen een duidelijke stem in het verbeterproces. Ook daaraan is in 2017 veel aandacht besteed. Om de betrokkenheid van leerlingen te vergroten, zijn er enquêtes gehouden en leerlingarena's georganiseerd. Tijdens zo'n arena geven de leerlingen hun mening over bepaalde onderwerpen, terwijl docenten alleen maar mogen luisteren en niet in discussie mogen gaan. In 2017 zijn er twee leerlingarena's georganiseerd, onder meer over het onderwerp 'keuzevakken'.

“Het is belangrijk om iedere dag te kijken hoe het beter kan en vooral hoe we het samen beter kunnen doen.”

Joop Groenendijk, mentor

Slagingspercentage

Sweelincklaan

	SE	CE	% geslaagd
mavo	6,7	6,7	98,6

Aantal leerlingen	595
Aantal medewerkers	66

Verzuimpercentage	2017	6,2%
-------------------	------	------

Sweelincklaan

Veel ruimte voor persoonlijke aandacht

ISW Sweelincklaan in 's-Gravenzande biedt onderdak aan drie vormen van onderwijs: vakcollege, mavo en mavo/havo. Op deze kleinschalige school is er veel ruimte voor persoonlijke aandacht, bijvoorbeeld in de vorm van huiswerkbegeleiding. Voor ondernemende leerlingen is de Sweelincklaan Business Klas een aantrekkelijke optie.

In 2017 startten de eerste leerlingen in de Sweelincklaan Business Klas (SBK). Deze mavo-leerlingen volgen het gewone mavo-programma en besteden daarnaast een extra lesuur aan projecten, gastlessen, excursies, businessgames, bedrijfsbezoeken en eigen

activiteiten, allemaal gericht op ondernemerschap. Leerlingen die het SBK-programma succesvol doorlopen, krijgen na vier jaar niet alleen een mavo-diploma, maar ook een landelijk erkend Veconcertificaat. Daarmee leggen zij een prima basis voor een opleiding en functie waarin een ondernemende houding van belang is of voor de start van een eigen bedrijf of carrière als zzp'er.

"In de businessklas zien en ervaren leerlingen wat ondernemen nu echt betekent."

Chantal Westhoff, docent Duits en geschiedenis

Ook voor mavo/havo-brugklas

Na de eerste ervaringen in 2017 staan er voor het volgende schooljaar een aantal veranderingen op stapel. Vanaf 2018/2019 kunnen ook leerlingen uit de mavo/havo-brugklas meedoen met het SBK-programma. Daarmee speelt ISW Sweelincklaan in op de behoefte bij juist die leerlingen om ondernemende vaardigheden te ontwikkelen.

Dit jaar werd in de businessklas gewerkt met vijf thema's. Voor volgend jaar is ervoor gekozen niet met thema's te werken, maar worden de verschillende onderwerpen verweven in één doorlopend lesprogramma. Een andere verandering is dat het extra SBK-uur vanaf volgend jaar terug te vinden is op het rapport. Dat rapportcijfer kan leerlingen motiveren om zich nog beter in te spannen voor dit extra vak.

Ondersteuningsuur Vakcollege

Leerlingen van het Vakcollege hebben sinds 2016/2017 de mogelijkheid om op vrijwillige basis het ondersteuningsuur bij te wonen. In kleine groepen – maximaal zes tot acht leerlingen en twee docenten – leren zij belangrijke studievaardigheden, zoals plannen, organiseren en structureren. Door positieve feedback te geven, wordt het zelfvertrouwen van de leerlingen versterkt.

"Het ondersteuningsuur is niet dé oplossing voor huiswerkproblemen, maar wel een deel daarvan."

Mijke Bolsius, teamleider

Vrijwillig, niet vrijblijvend

Na de pilot van vorig jaar, heeft het ondersteuningsuur in 2017/2018 een vervolg gekregen. Leerlingen schrijven zich in voor een periode tussen twee vakanties. Soms is één periode voldoende; andere leerlingen doen het volledige jaar mee aan het ondersteuningsuur. Deelname is vrijwillig, maar leerlingen die zich hebben aangemeld, worden wel geacht aanwezig te zijn. De reacties van ouders en leerlingen zijn positief en de begeleiding werpt z'n vruchten af. Ook volgend jaar krijgen leerlingen de mogelijkheid om met het ondersteuningsuur hun resultaten te verbeteren. Het uur wordt nu nog gegeven door een groep docenten die zich daar op vrijwillige basis voor inzetten. Op termijn hoopt ISW Sweelincklaan het ondersteuningsuur met vaste docenten te kunnen bemannen.

HOT-klas

In 2017 is een pilot gestart met een huiswerkklas voor mavo-leerlingen. Deze HOT-klas, Huiswerk Onder Toezicht, is bedoeld voor leerlingen die vastlopen met hun huiswerk. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren wanneer huiswerk maken lastig is door de thuissituatie of wanneer een leerling moeite heeft met plannen en organiseren. De HOT-klas biedt een rustige setting om huiswerk te maken en met de aanwezige docent te overleggen over de juiste aanpak. De HOT-klas is in principe niet bedoeld voor vakgerichte ondersteuning.

“Wanneer je thuis geen rustige plek hebt om te studeren, kan de HOT-klas een prima alternatief zijn.”

Petro Bakker, teamleider

Minder vrijblijvend

Voor de eerste pilotperiode – tussen de herfst- en kerstvakantie – schreven ongeveer 25 leerlingen zich in. De werkelijke opkomst was een stuk lager en daarom is voor de tweede en derde periode besloten om voor een HOT-periode van ongeveer 8 weken een klein bedrag (€ 20) in rekening te brengen en het ‘contract’ met de leerling minder vrijblijvend te formuleren. Dit resulteerde in minder, maar wel meer gemotiveerde, deelnemers. En hoewel de belangstelling enigszins tegenvalt, krijgt de HOT-klas wel een vervolg in 2018/2019.

Financiën

Exploitatierkening (x €1000)

Baten	2017	2016
Rijksvergoeding	€ 37.399	€ 36.410
Overige overheidsbijdragen	€ 160	€ 175
Overige Baten	€ 1.591	€ 1.732
	€ 39.150	€ 38.317

Lasten	2017	2016
Personele lasten	€ 32.319	€ 31.325
Afschrijvingslasten	€ 889	€ 758
Huisvestingslasten	€ 2.265	€ 2.297
Overige lasten	€ 4.082	€ 3.924
	€ 39.555	€ 38.304
Saldo baten en lasten	€ 405	€ 13
Financiële baten en lasten	€ (3)	€ (3)
Buitengewone baten en lasten	€ -	€ -
Netto resultaat	€ 408	€ 10

Balans

	2017	2016
Vaste activa		
Materiele vaste activa	€ 5.407	€ 5.522
Financiële vaste activa	€ -	€ -
	€ 5.407	€ 5.522
Flottende activa		
Vorderingen	€ 852	€ 2.095
Liquide middelen	€ 6.193	€ 4.925
	€ 7.045	€ 7.020
Totaal activa	€ 12.452	€ 12.542

	2017	2016
Passiva		
Eigen vermogen	€ 6.045	€ 8.341
Voorzieningen	€ 4.834	€ 2.831
Schulden op lange termijn	€ -	€ -
Schulden op korte termijn	€ 1.973	€ 1.370
Totaal passiva	€ 12.852	€ 12.542

Ratio's

Solvabiliteit

2017 47,04

2016 66,50

Liquiditeit (current ratio)

2017 3,57

2016 5,12

Personele lasten/Totale lasten

2017 81,71%

2016 81,78%

Materiele lasten/Totale lasten

2017 18,29%

2016 18,22%

Afschrijvingslasten/Materiele lasten

2017 12,29%

2016 10,86%

Huisvestingslasten/Materiele lasten

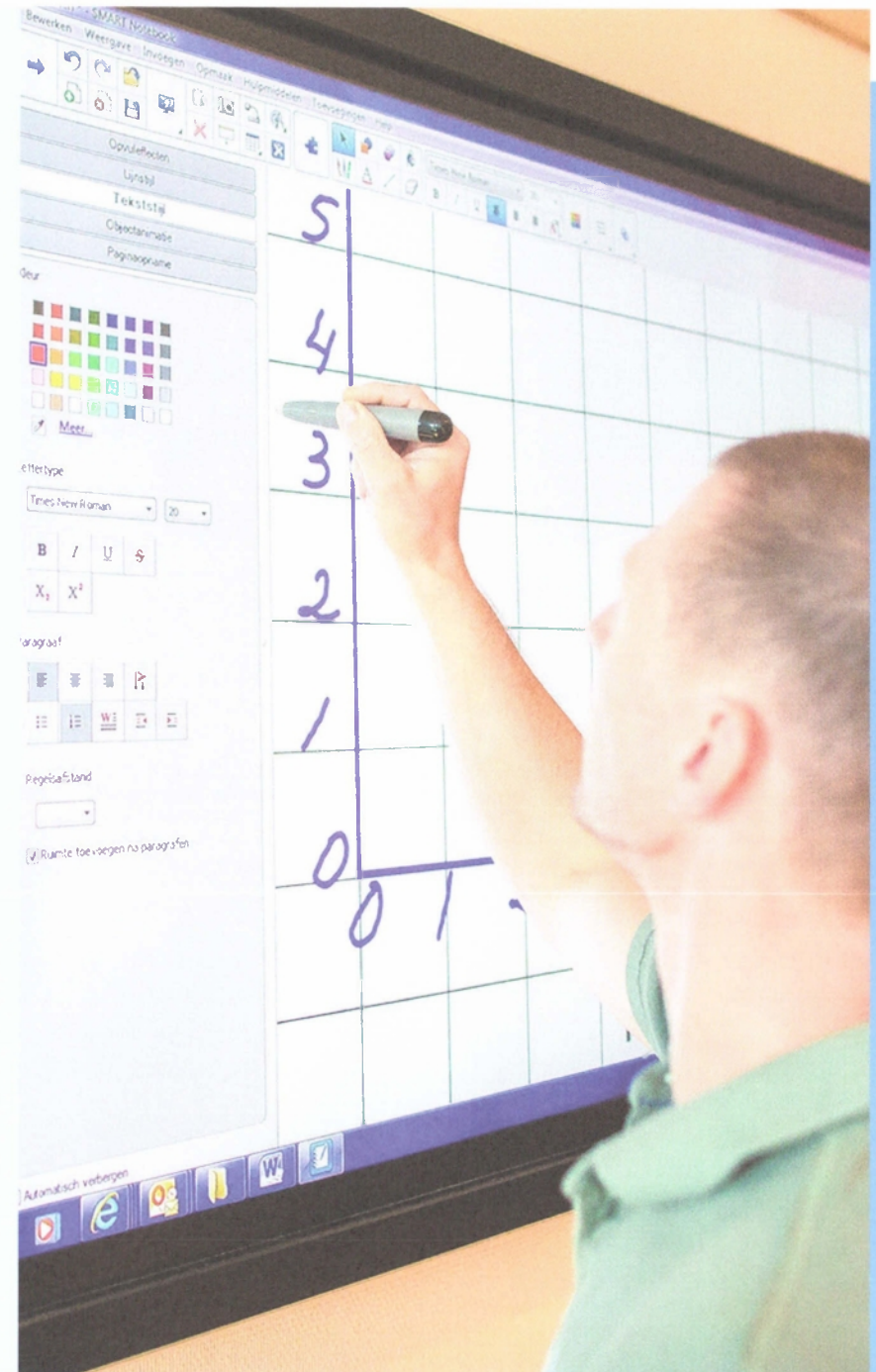
2017 31,30%

2016 32,91%

Weerstandsvermogen

2017 15,44%

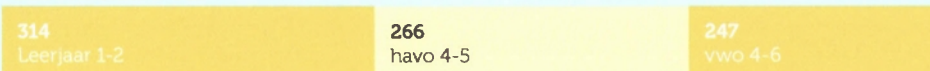
2016 21,77%

Cijfers 2016-2017

Aantal leerlingen

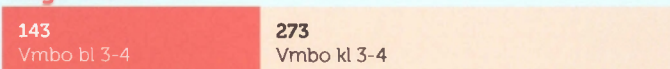
Gasthuislaan: 827

Madeweg: 184

Hoge Woerd: 416

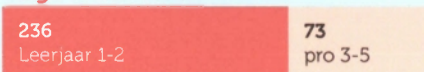
Hoogeland: 1795

Irenestraat: 407

Lage Woerd: 309

Sweelicklaan: 595

Adressen

ISW Gasthuislaan

havo, vwo en gymnasium/vwo-plus

Gasthuislaan 145, 2694 BE 's-Gravenzande
Postbus 78, 2690 AB 's-Gravenzande
(0174) 44 55 88
gasthuislaan@isw.info

ISW Vakcollege Hoge Woerd

overtbouw vakcollege

Hoge Woerd 2, 2671 DG Naaldwijk
Postbus 110, 2670 AC Naaldwijk
(0174) 62 09 43
hogewoerd@isw.info

ISW Hoogeland

mavo, havo, vwo, vwoCambridge, technasium

Professor Holwerdalaan 52-56,
2672 LD Naaldwijk
Postbus 114, 2670 AC Naaldwijk
(0174) 62 89 61
hoogeland@isw.info

ISW Irenestraat

vakcollege, mavo en mavo/havo

Irenestraat 35, 2685 CA Poeldijk
(0174) 24 82 05
irenestraat@isw.info

ISW Lage Woerd

pro, vakcollege (+hwoo) onderbouw

Lage Woerd 2, 2671 AD Naaldwijk
Postbus 14, 2670 AA Naaldwijk
(0174) 61 53 10
lagewoerd@isw.info

ISW Sweelincklaan

vakcollege, mavo en mavo/havo

Sweelincklaan 1,
2692 BA 's-Gravenzande
Postbus 242, 2690 AE 's-Gravenzande
(0174) 41 44 00
sweelincklaan@isw.info

Algemene directie

Professor Holwerdalaan 52,
2672 LD Naaldwijk
Postbus 180, 2670 AD Naaldwijk
(0174) 62 18 55
adir@isw.info

Postbus 180 2670 AD Naaldwijk

PostNL

Afz. 2672 LD 52

€3,08

NEDERLAND
28.06.18
NetSet PB 880648

Gemeente Westland

Gemeenteraad

Postbus 150

2670 AD Naaldwijk

ISW
Interconfessionele
Scholengroep Westland

RC255 #8131XUX#00#0000#